

A KÚRIA
mint felülvizsgálati bíróság

Pfv.I.21.069/2014/4.szám

A Kúria a dr. Koczka Judit ügyvéd által képviselt felperesnek a dr. Dékány Erzsébet ügyvéd által képviselt alperes ellen kötelesrész megfizetése iránt a Szarvasi Járásbíróságon 1.P.20.454/2012. számon folyamatban volt perében a Gyulai Törvényszék 9.Pf.25.068/2014/5. számú jogerős ítélete ellen a felperes által 38. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson - meghozta az alábbi

í t é l e t e t :

A Kúria a Gyulai Törvényszék 9.Pf.25.068/2014/5. számú jogerős ítéletét hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 100.000 (százezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes keresetében kötelesrész címén 3.795.000 forint és ennek 2012. január 27. napjától a kifizetésig járó törvényes mértékű késedelmi kamata megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Elsődlegesen arra hivatkozással, hogy az alperes az édesanyjával kötött öröklési szerződésben vállalt kötelezettségeit nem teljesítette, másrészt amennyiben teljesítette, akkor 11.760.000 forint hagyatéknak kellett lennie az örökhagyó halálakor.

A felülvizsgálati kérelem szempontjából irányadó, megállapított tényállás szerint a peres felek testvérek. Az édesanyjuk (a továbbiakban: örökhagyó) 2004 októberében az alpereshez - leányához

- költözött. A néhai házastársával közös tulajdonát képező ingatlan értékesítése során befolyt 9.000.000 forint vételárból 4.500.000 forintot kaptak egymás közt egyenlő arányban a peres felek, továbbá az örökhagyó a vételárból neki jutó összegből a felperes három gyermekének személyenként 500.000 forintot, összesen 1.500.000 forintot, míg az alperes két gyermekének is összesen 1.500.000 forintot adott ajándékba. Az örökhagyó birtokában 1.500.000 forint maradt, amelyet takarékszövetkezetnél helyezett el. A felperesnek 2008-ban további 1.000.000 forintot és halálát megelőzően 500.000 forintot ajándékozott. A 2009-2010-2011. években az alperesnek ajándékozta a földjei után járó haszonbért, összesen 2.086.630 forintot.

Az örökhagyó 2004. december 14-én az alperessel öröklési szerződést kötött, amelyben az alperes által nyújtott tartás, gondozás, ápolás ellenszolgáltatásaként két cs-i és egy k-i szántó ingatlanon fennálló tulajdoni hányadai örökösül nevezte meg az alperest, azzal, hogy az örökhagyó a nyugdíjával szabadon rendelkezhet. Évekig az idősek klubjának napközijébe járt, a térítési díjat maga fizette, majd 2009. április 1. és 2011. június 30. között az igénybe vett házi segítségnyújtás és étkeztetés költségeit az alperessel közösen fizette. A szerződés tartama (2004-2012) alatt az örökhagyó 6.642.296 forint öregségi nyugdíjban, ezen túlmenően a tulajdonában lévő földterületek után 2005-2010. évig bezárólag 4.220.675 forint haszonbérben részesült. A jövedelmét a fentebb részletezettek szerint gyermekeinek és unokáinak ajándékozta, ezen túlmenően a Sz. és Vidéke Takarékszövetkezetben helyezte azt el. A számla kezelésére meghatalmazást adott az alperes leányának - B. Á. J-nak -, valamint G. L-nének. A betétben lévő összegek az örökhagyó életében kivételre kerültek, a legutolsó kifizetés 2008. december 23-án történt.

Az örökhagyó 2012. január 27-én hunyt el.

Hagyatékát a közjegyző ideiglenes hatállyal az alperesnek mint szerződéses örökösnek adta át. Az örökhagyó hagyatékát terhelte 390.635 forint temetési költség, továbbá a hagyatéki eljárás 48.800 forint költsége.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. Indokolása szerint az öröklési szerződés érvényesen létrejött, a felperes nem bizonyította, hogy az alperes szerződésben vállalt kötelezettségeit megszegte volna.

Idézte a Legfelsőbb Bíróság PK 89. számú állásfoglalásának c) pontjában foglaltakat, miszerint a visszterhes öröklési szerződéssel lekötött vagyontárgy a kötelesrész alapjának a kiszámításánál nem vehető figyelembe, ezért az öröklési szerződésben foglalt ingatlanok értéke nem számít a kötelesrész alapjába.

A másodlagos kereseti kérelmet sem tekintette megalapozottnak. Megállapította, hogy az örökhagyó halála időpontjában nem rendelkezett a takarékszövetkezetnél betétkönyvvel, értékpapírral, illetőleg számlával. Következésképpen a felperes nem bizonyította, hogy az örökhagyó az előadása szerinti pénzmegtakarítással rendelkezett a hagyaték megnyíltakor.

A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint az öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti kérelem - amelyet a felperes a fellebbezésében terjesztett elő - olyan keresetváltoztatás, amely a Pp. 247.§ (1) bekezdésében foglaltakba ütközik. Rámutatott arra, hogy az egységes bírói gyakorlat értelmében a szerződés nem teljesítése nem eredményezi az öröklési szerződés érvénytelenségét, az örökhagyó még életében az eltartó szerződésszegő magatartása miatt kérhette volna az öröklési szerződés megszüntetését. Ez a jog azonban a jogutódot nem illeti meg.

A fellebbezés kapcsán kifejtettek szerint az örökhagyó a nyugdíjával szabadon rendelkezhetett, dönthetett úgy is, hogy abból hozzájárul a tartás költségeihez. A gyermekeit, illetve azok leszármazóit különböző mértékű juttatásokban részesítette. Egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy a Legfelsőbb Bíróság PK 89. számú állásfoglalásának c) pontjában foglaltak alkalmazásával az öröklési szerződéssel leköötött ingatlanok értéke a kötelesrész alapjához nem számítható hozzá. Kizárólag az örökhagyó által a halálát megelőző tizenöt éven belül juttatott adományok juttatáskori tiszta értéke hozzászámítására van mód [Ptk. - 1959. évi IV. tv. - 667.§ (1) bekezdés a) pont], amelyeknek az összegét összesen 6.586.630 forintban állapította meg. Ebből levonva a hagyatéki terheket - 439.435 forint - a hagyaték tiszta értéke 6.147.195 forint, amelynek fele összege a törvényes örökrész. A kötelesrész ennek fele, azaz 1.536.799 forint, amelyből levonva a felperes részére az örökhagyó által életében juttatott 1.500.000 ingyenes adományt a felperest kötelesrész címén 36.799 forint illeti meg. A Ptk. 669.§ b) pontjában foglaltak, valamint a Ptk. 670.§ (1) bekezdése alapján megállapította, hogy miután az alperes az örökhagyó leszármazójaként maga is kötelesrészt jogosult, a felperes kötelesrészéért csak a törvényes örökrészt meghaladó juttatás esetén felel. Figyelemmel azonban arra, hogy a törvényes örökrész összege 3.073.597,50 forint, amellyel szemben az alperes csupán 2.086.630 forint adományban részesült, így a juttatása a törvényes örökrészt nem haladta meg, ezért felelősséggel nem tartozik a kötelesrész kielégítéséért. Rámutatott arra, hogy a felperes a kötelesrészenek kielégítését a további megadományozottaktól kérheti, vagyis az örökhagyó unokáitól,

adományaik arányában. Nem találta alaposnak a felperes állítását, amely szerint az alperes további 1.000.000 forint adományban részesült az örökhagyó részéről, mivel a becsatolt pénzügyi számlakivonat -, amelyből megállapíthatóan 2009. június 15-én az alperes leánya 1.200.000 forintot vett fel az örökhagyó és a felperes közös rendelkezése alatt álló bankszámláról - a másodfokú bíróság álláspontja szerint nem elegendő bizonyíték arra, hogy ez az 1.200.000 forint az alperes részére juttatott ajándék lett volna. Elfogadta, hogy - az alperes hivatkozása szerint - azt az örökhagyó a szomszédainak adta kölcsön.

A jogerős ítélet ellen a felperes élt felülvizsgálati kérelemmel, amelyben elsődlegesen annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság ítéletének keresete szerinti megváltoztatását, másodlagosan az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat meghozatalára utasítását kérte. Álláspontja szerint a másodfokú bíróságnak a bizonyítékok okszerűtlen mérlegelésével, iratellenesen megállapított tényálláson alapuló döntése a Pp. 206.§ (1) bekezdésébe ütközik. Megítélése szerint tévedett a másodfokú bíróság, amikor az örökhagyó megtakarításait figyelmen kívül hagyta, és azt a téves következtetést vont le, hogy a hagyaték megnyíltakor készpénzvagyonnal nem rendelkezett. Ehhez képest arra hivatkozott, hogy eszerint 12.362.971 forintot kellett volna elajándékoznia, elköltenie az örökhagyónak. Szerinte tévedett a másodfokú bíróság annak kimondásakor, hogy az örökhagyó után hagyaték nem maradt, kizárólag az családtagoknak nyújtott adományok számolhatók a kötelesrész alapjához.

Változatlan álláspontja szerint az öröklési szerződés nem volt visszterhes, mert az alperes nem a saját költségén tartotta az örökhagyót, hanem az örökhagyó által az alperesnek nyújtott ajándékokból fedezte a tartását. Tehát - érvelése szerint - ha az alperes nem a saját költségére tartotta el az örökhagyót, akkor az öröklési szerződés nem visszterhes, következésképpen az ingatlanok a kötelesrész alapjába számítanak, ha viszont tartotta az alperes az örökhagyót, akkor 12.362.971 forint készpénzhagyatéknak kellett maradnia az örökhagyó után, amely a kötelesrész alapjába számít.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában való fenntartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

A Pp. 270.§ (2) bekezdésének és a Pp. 275.§ (3) bekezdésének együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálat alapja az anyagi jogi jogszabálysértés, vagy az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással bíró eljárási jogszabálysértés megvalósulása.

Abból kellett kiindulni, hogy az örökléssel a hagyaték mint egész

száll át az örökösre a Ptk. 598.§-a szerint, átszállnak az örökösre az örökhagyó tartozásai is és azokért az örökös mint az örökhagyó jogutódja anyagilag helytállni tartozik. Mind a törvényes, mind a végrendeleti örökös felel a hagyatéki tartozásokért. A Ptk. 677.§ (1) bekezdése szerint hagyatéki tartozás a kötelesrészen alapuló kötelezettség. Az örökös felelőssége azonban csak akkor áll fenn, ha a hagyatékot ingyenesen szerezte. Az öröklési szerződés alapján a hagyatéki vagyontárgyat megöröklő személy, azaz a szerződéses örökös azonban a hagyatéki tartozásokért nem felel. Az öröklési szerződés ugyanis tartalmát tekintve tartási vagy életjáradéki szerződés és a lekötött vagyontárgyat az örökös ellenszolgáltatásért - tartás vagy életjáradék ellenében - kapja meg. Ebből a szempontból nincs jelentősége annak, hogy a nyújtott szolgáltatások értéke a megörökölt vagyontárgyak értékét eléri-e vagy sem, ez következik az öröklési szerződés szerencse jellegéből. Ez azonban a szerződés visszterhességén nem változtat; a jelen per elbírálására irányadó jogi szabályozás szerint a szerződés a megszerzett, de tartással nem fedezett ellenérték vonatkozásában sem ingyenes.

Az ítélezési gyakorlat korábban az eltartó által nyújtott szolgáltatásokat meghaladó értéket ingyenes juttatásnak tekintette és ezt a kötelesrész alapjának, valamint a kötelesrészcélú való felelősségnek a megállapításánál figyelembe vette. Ezen a gyakorlaton változtatott azonban a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának a PK 89. számú állásfoglalása.

A Kúria a jelen eljárásban - figyelemmel az 1/2014. PJE jogegységi határozat tartalmára - az 1959-es Ptk. alkalmazásában továbbra is irányadónak tekinti a PK 89. számú állásfoglalás c) pontjában foglaltakat. E szerint az érvényes öröklési szerződéssel lekötött vagyontárgy a kötelesrész alapjának kiszámításánál nem vehető figyelembe.

Az öröklési szerződés az eltartott halálával szűnik meg [Ptk. 658.§ (1) bekezdés]. A törvényes feltételek fennállása esetén ezek a szerződések is megtámadhatók és érvényesíthetők a szerződés semmisségén alapuló igények is.

Az adott esetben azonban a felperes az öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt kereseti kérelmet nem terjesztett elő. Az öröklési szerződést pedig mindaddig érvényesnek kell tekinteni, amíg bíróság jogerős ítéletével meg nem állapítja annak érvénytelenségét.

A másodfokú bíróság helytállónan fejtette ki, miszerint a kötelezett szerződésszegő magatartása nem eredményezi az öröklési szerződés érvénytelenségét; a szerződésszegés esetén az öröklési szerződés megszüntetését az örökhagyó kérhette volna, azonban életében szerződés megszüntetése iránti pert nem indított.

A Kúria rámutat arra, hogy az ítélezési gyakorlat érvényesnek

ismeri el azt az öröklési szerződést is, amelyben a gondozási, ápolási elemek dominálnak ugyan, de nem hiányzik teljesen a tartás anyagi fedezetének biztosítása, vagyis a szerződéses örökös saját jövedelméből, illetve vagyonából történő tartás. A felperes állításával szemben semmilyen peradat nem merült fel arra vonatkozóan, hogy a szerződéses örökös alperes az örökhagyó ellátását nem a saját költségén vállalta. A nem vitatott tényállás szerint az alperes az örökhagyó lakhatását saját lakásában biztosította, ebben az esetben pedig az öröklési szerződésben vállalt tartási kötelezettségének egy részét, az örökhagyó lakhatásának saját költségén való biztosítását ezzel önmagában már teljesítette. Az örökhagyó a nyugdíjával szabadon rendelkezhetett, következésképpen fennállt a lehetősége, hogy abból a tartási költségekhez hozzájáruljon. Ez okból sem érvénytelen a szerződés, ugyanis az érvénytelenség okának a szerződés megkötésekor kell fennállnia.

Nem sértett jogszabályt tehát a másodfokú bíróság, amikor a jogerős ítéletével megállapította, hogy az érvényes öröklési szerződéssel lekötött vagyontárgyak a kötelesrész alapjának kiszámításánál nem vehetők figyelembe.

Az eljárás során a felperest terhelte annak bizonyítása, hogy a Ptk. 666.§ (1) bekezdése és 667.§ (1) bekezdés a) pontja szerint a hagyaték megnyíltakor mi képezte a hagyaték tárgyát, továbbá mi volt az örökhagyó által élők között bárkinek juttatott adományok juttatáskori tiszta értéke.

A másodfokú bíróság helytállóan járt el, amikor úgy ítélte meg, hogy a kötelesrész alapjához csupán az örökhagyó által a halálát megelőző tizenöt éven belül juttatott adományok juttatáskori tiszta értéke tartozik, tekintettel arra, hogy az örökhagyó felperes által vélelmezett megtakarításai nem vehetők figyelembe az elszámolásnál, ugyanis a felperes ezt csupán állította, de semmilyen módon nem tudta bizonyítani. Az örökhagyónak 2004-2010. között a nyugdíjából és a befolyt haszonbérből körülbelül havi 120.000 forint jövedelme származott. Az eljárás során egyértelműen bizonyítást nyert, hogy öt unokáját és gyermekeit különböző mértékű juttatásokban részesítette, a felperes által megjelölt összeg tehát nyilvánvalóan nem állt rendelkezésre a hagyaték megnyíltakor; a legutolsó kifizetés a takarékbetétből jóval az örökhagyó halála előtt, 2008. december 23-án történt.

A másodfokú bíróság alappal nem fogadta el a felperes előadását az 1.000.000 forint adomány kapcsán, a felperes ugyanis csak állította (erről a felülvizsgálati tárgyaláson úgy nyilatkozott: „felteszem, állítom”), de semmilyen módon nem bizonyította, hogy további 1.000.000 forint adományban részesült az alperes. A másodfokú bíróság a Pp. 141.§ (6) bekezdése értelmében nem is fogadhatta

volna el a felperes erre vonatkozó igazolását, a becsatolt pénzügyi számlakivonat az 1.200.000 forint 2009. július 15-én B. Á. által történő kivételéről az örökhagyó és a felperes közös rendelkezése alatt álló bankszámláról.

Az ügy érdemére kiható lényeges eljárási szabálysértés hiányában azonban nem áll fenn hatályon kívül helyezési ok.

A felperes állítása - amennyiben bizonyítást nyer - az elszámolást akkor sem érintette volna, mert az alperes juttatása (3.086.630 forint) a törvényes örökrészt (3.073.598 + 1.000.000/2 = 3.573.598 forint) ebben az esetben sem haladta volna meg, ezért felelősség a kötelesrész kielégítésért akkor sem terhelte volna.

A kifejtettek alapján a Kúria a másodfokú bíróság jogerős ítéletét - a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott jogszabálysértés hiányában - a Pp. 275.§ (3) bekezdésében foglaltak alkalmazásával hatályában fenntartotta.

A felperes felülvizsgálati kérelme nem vezetett eredményre, ezért a Pp. 270.§ (1) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 78.§ (1) bekezdése szerint köteles megfizetni az alperes felülvizsgálati eljárással felmerült költségét.

A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a felperes kérelmére a Pp. 274.§ (1) bekezdése alapján tárgyaláson bírálta el.

Budapest, 2015. február 18.

Dr. Orosz Árpád s.k. a tanács elnöke, Dr. Csentericsné dr. Ágh Bíró Ágnes s.k. előadó bíró, Dr. Cseh Attila s.k. bíró